

ПРИЈАТЕЉ ЗА СВА ВРЕМЕНА .

Од избијања Балканских ратова и нешто доцније и Великог рата, на нашој страни био је и Есад-паша Топтани (*≈1863, Тирана – †13. VII 1920, Париз), армијски ђенерал Турске Царевине, који је завршио француску Војну академију у Сен-Сиру. Једно време био је постављен и као командант главног обезбеђења последњег султана Абдула Хамида II (1842-1918). Потицао је из старе властелинске албанске породице, родом из вароши Кроје, чији су преци први пут помињу још из времена пре најезде Турака. Припадао је оном малом соју особа код којих су чојство, јунаштво, витештво и дата реч биле праве светиње, а које су се лагано, с почетка XX столећа, почеле губити.

Као командант града, Есад-паша је у I Балканском рату 7 месеци бранио Скадар, који су црногорска и српска војска опсађивала све до капитулације, 23. IV 1913. Када је Есад-паша у знак предаје пружио своју сабљу ђенералу Петру Бојовићу – будућем четвртном нашем војводи – он ју је вратио, рекавши му да турска посада може, под целом бојном опремом, да напусти најзад ослобођени стари српски град. Овај племенити витешки гест противнички ђенерал никад није заборавио. Пошто су се ратне прилике колико-толико смириле, Есад-паша Топтани на кратко постаје 1. II 1914, министар унутрашњих послова новонастале Албаније. Као слободоуман и напредан човек оног времена противио се новооснованом, наметнутом уљезу, пруском кнезу Вилхелму фон Виду (1876-1945), који није хтео да тамошњим сиромасима подели доскорашње турске велике латифундије, због чега је министар убрзо био притворен. Исто тако, сматрао је да ако се Албанија најзад ослободила од погубног турског ига, онда би њома ваљало да владају њихови људи, а не туђинци дајући увек за леп пример две балканске братске Краљевине: Србију и Црну Гору.

Избијањем и Великог рата, Есад-паша, као уман човек, од почетка се приклонио идеји савезничких сила, тако да је био трн у оку Аустро-Угарској и Немачкој. Како се Савезници нису на време сложили око војне помоћи нападној Србији, започета је на жалост и албанска Голгота, али Есад-паша уопште није заборавио у том страшном и погубном часу на своје пријатеље. Докле се његова породична и официрска моћ простирала у средишњој Албанији, српски се војник уистину могао на миру кретати. Сигурности ради пружио нам је и његово војно обезбеђење, јер је било доста одметнутих албанских банди које су аустро-угари својски помагали.

Док су се наше јединице налазиле и даље у Албанији, остарели краљ Петр I Ослободилац (1844-1921), привремено је одсео у једном хотелу у Валони, чији је власник био Есад-пашин човек. Поред свог дворског лекара, Петар I је добио још и пашиног лекара. Првобитно, Есад-паша је хтео да наш краљ одседне, колико год то буде потребно, у његовом породичном дому у Тирани. Међутим, пошто се очекивало савезничко пребацивање наших трупа на слободно тло ради опоравка, било је zgodније да стари краљ буде ближе морској обали и скорашњем путу. Пред

Esad Toptani

(*~1863, Тирана – †13. VII 1920, Париз)

Есад-паша Топтани, као албански Врховни командант 1914-1918,
(на грудима му је звезда Ордена белог орла I степена).

полазак, регент Александар Кара-Ђорђевић је Есад-пашу одликовао Орденом белог орла I степена за све оно што нам је у то тешко ратно доба помогао како је могао и знао. Иако је имао многа турска и страна одликовања, често је виђан у походној ђенералској униформи једино са Белим орлом на прсима.

Ни он није смео да сачека долазак окупационих трупа, тако да се са својим жандармеријским јединицама прво спустио до Солуна, а одатле у Париз. Намера му је била да буде и његових ослободилачких трупа на Солунском фронту. Но, та намера му се није могла обистинити, јер је један део ондашњих Албанаца био пристао на аустро-угарску идеју стварања велике Албаније, а Есад-паша је био антидржавни елемент. И поред свега, хтео је да се врати у отаџбину и крунише се за првог њиховог краља. Излазећи из Хотела *Континентал* у улици Кастиљоне бр. 3 у Паризу (*Hôtel Continental, Rue de Castiglione no. 3* – недалеко од Вандомског стуба), 13. VII 1920, пришао му је албански студент Авни Рустеми (1895-1924) и пуцао на њега револвером. Сахрањен је на Српском војном гробљу у Тијеу крај Париза у ђенералској униформи и само са Орденом белог орла I степена. Његов гроб је једино турбе међу православним крстовима.

Све док се Есад-пашин сестрић Зогу (1895-1961) није крунисао 1928. године за јединог њиховог званичног краља, често је виђан на нашем Двору у Београду. Имао је изнајмљену вилу у Крунској улици бр. 75 (постоји и данас) где су му живеле сестре и брат – сви су били француски ђаци.

Стара велика кућа породице Топтани која се налази у сред старог дела садашње Тиране, иако је под заштитом, зуб времена и савршена небрига су је веома оштетили – слично као што се десило код нас са кућом кума и војводе Вујице Вулићевића... Зграда Скупштине у Тирани подигнута је на имању које је припадало Топтанијевима. Садашњи Албанци немају никакав спомен на нашег великог пријатеља, а њиховог сународника Есад-пашу, али зато имају споменик посвећен ономе који је честитог ђенерала у Паризу убио!.. Да ли смо му се ми икако ваљано одужили, не рачунајући на ону једну слепу уличицу на Вождовцу?..

Коста Ђ. Кнежевић

(*Политика*, 14. IV 2018, субота, бр. 37.507, год. CXV, стр. 17, »100 година од Великог рата«, текст је дат скоро цео).

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Оги Ј. (14. IV 2018)

Значајан текст и закључак за протагонисте великоалбанске идеологије.

Аса V. (14. IV 2018)

...Хвала Ти на дивном тексту...

Српско војно гробље у Тујеу: Есад-пашин гроб.

Miloš J. (14. IV 2018)

Деда је током опсаде Скадра ишао до Есад паше да преговара о условима предаје, седећи на магарцу наопачке док Црногорци нису хтели да прекину паљбу све то време и тада се родило извесно пријатељство међу њима, тако да се у кући чува писмо које је Есад паша послао из Париза, заједно са фотографијом са посветом и сребрном табакером у облику Курана, за деду, и вечерњом ташницом израђеном од срме за баку, што се све и наводи у писму, као рад скадарских занатлија/уметника...

Ivanka M. (15. IV 2018)

Veoma zanimljiv članak o Esad-pasi! Hvala Vam najlepse!!!...

Šime O. (15. IV 2018)

...Dopada mi se Tvoj tekst. Dobro je što ne pišeš samo o nama već i o našim pravim prijateljima, jedino što ne znam da li će Ti taj tekst otići na net, kada Ti to nisu uradili sa pričom o uništenju Njegoševe kapele 1915...

Boško B. (16. IV 2018)

...одличан Ти је чланак, треба га објавити ако већ није. У мојој књизи о КиМ има укратко о њему...

Dejan V. (24. IV 2018)

...Још један чланак који баца светло на најмање изучавани аспект у околностима рата – човечност, која се у таквим приликама и потиру али и долази до изражаја, што је лепо показао и текст *Пријатељ за сва времена...*

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Dragan Jović (15. IV 2018)

Kako smo mi poznati po tome da brinemo tuđe brige. A ko će da brine naše, e to je malo komplikovanije...

dr Slobodan Dević (15. IV 2018)

"Да ли смо му се ми икако ваљано одужили, не рачунајући на ону једну слепу улицицу на Вождовцу?" Pa mi smo Srbi dobro poznati po tome da se ulagujemo i dodvoravamo našim krvnicima (na primer, spomenik zahvalnosti Francuskoj; čast izuzecima, nekolicini francuskih voskovedja), a brže bolje zaboravljamo one koji su nam pomagali. Toptaniju podići spomenik u Beogradu. *"Његов гроб је једино турбе међу православним крстовима."* Još један dokaz da Srbima Muslimani ne smetaju. Pravoslavno-muslimanski konflikt nam je nametnut od strane onih kojima unistenje i Pravoslavlja i Islama ide u prilog. Nije teško pobrojati zainteresovane...

Vladimir Braunović (15. IV 2018)

Srbi, ne zaboravljajte svoje prijatelje!..

Dule Los Angeles (15. IV 2018)

Tačno, Esad-paša Toptani je bio pijatelj Srba. ON je izdao Tursko Carstvo, i priklonio se Srbima, u nadi da će mu ONI očuvati Vlast. Zato u Albanije, gde izmučeni Narod nije bio za rat sa Turskom Carevinom, skoro da nije imao nikakvu moć. Ta moć je bila još manja nego što pisac članka govori. Skoro da nije imao nikakvog uticaja na više od 90% teritorije sadašnje Albanije. Jednostavno, albanski narod nije bio uz njega. To što je privremeno bio na Vlasti, više je zaslužna gola sila svoje lične milicije, koju je debelo plaćao. Srbi su pri povlačenju, daleko više stradali od samih Albanaca nego od gladi, iscrpljenosti i bolesti zajedno. Ni vodu ni proju, Srbima nisu davali bukvalno ni za suvo zlato, već su ih izmučene, mučki ubijali i do gole kože pljačkali! To najbolje govori o njegovoj moći - da zaštiti Srbe. Ipak, ON je za nas pozitivna ličnost, i hvatala mu na pomoći... Ali ne i za Albance, koji su ga ubili.

golubica (16. IV 2018)

Hvala za podsećanje na ovu plemenitu ličnost, čime se po ko zna koji put potvrđuje da generalizacije i predrasude nikad nisu dobre, a posebno ne kad su u pitanju narodi. U svakom narodu postoje plemeniti i poštovanja dostojni pojedinci, pa tako i u albanskom. I možda bi pre isticanje takvih primera sa obe strane (a sigurna sam da ovaj nije jedini) nego stalno insistiranje na omrazi, istorijskim krivicama i sl. moglo da bude osnova za neki buduci suživot na ovim prostorima. Što reče g. Dačić, lakse bismo se mi sporazumeli sa Siptarima da nije tih svetskih dusebriznika.

Ognjan Sretković (18. IV 2018)

Srbin se neradja, Srbin se postaje.

